

Polítiques de gestió del multilingüisme

Miquel Strubell Trueta

PID_00169663

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció	5
1. Nivell micro: Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya	7
2. Nivell meso: País de Gal·les (Bwrdd ya Iaith Gymraeg)	9
3. Nivell meso: Generalitat de Catalunya	13
3.1. La posició de l'Estat espanyol	19
4. Nivell macro: l'Organització de les Nacions Unides	21
4.1. La Declaració Universal de la Unesco sobre la Diversitat Cultural (2001)	21
4.2. La I Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació (Ginebra, 2003)	22
4.3. La II Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació (Tunis, 2005)	24
4.4. L'Internet Governance Forum (IGF)	25
4.5. Global Symposium on Promoting the Multilingual Internet (2006)	27
4.6. Simposi Internacional sobre Multilingüisme i Ciberespai (Barcelona, 2009)	28
4.7. <i>Recomanació sobre la promoció i l'ús del plurilingüisme i l'accés universal al ciberespai</i> (2003)	29
4.8. Carta sobre la preservació del patrimoni digital (2003)	31
4.9. Llibre <i>Hacia las Sociedades del Conocimiento</i> (2005)	32
4.10. Any Internacional dels Idiomes (2008)	32
4.11. Informe <i>¿Cómo garantizar la presencia de una lengua en el ciberespacio?</i> (2007)	32
5. Nivell macro: Unió Europea	34
5.1. La política de la Comissió	34
5.2. Programa MLIS (Multilingual Information Society)	35
5.3. Programa eContent	35
5.4. Programa ICT PSP	35
5.5. Suport a la recerca	36
5.6. Serveis terminològics de les institucions	37
Resum	38

Introducció

Podem distingir tres nivells d'establiment de polítiques de gestió –o de foment– del multilingüisme a Internet i a les tecnologies de la informació i la comunicació: el **nivell micro**, el **nivell meso** i el **nivell macro**.

En aquest material triem per al nivell micro el cas d'un servei lingüístic; per al nivell meso, Catalunya i el país de Gal·les, i per al nivell macro, organismes internacionals (la Unesco, la Unió Europea).

Pensant en els organismes públics, podem resumir en tres els elements d'una política:

- Un primer element de **coneixement** de la realitat, és a dir, d'encarregar els estudis que permetin analitzar la situació, preveure els canvis, dissenyar les accions pertinents i fer-ne el seguiment d'una manera sistemàtica.
- Un segon element d'**intervenció reguladora**, mitjançant lleis (si l'organisme té capacitat legislativa) o normatives, amb la imposició de sancions directes o indirectes (per exemple, multes, retirada de llicències o autoritzacions, inhabilitació per a concursar per contractes públics, etc.).
- Un tercer element de **foment**, mitjançant ajuts a la creació de productes, o bé donant-los suport per a la difusió.

Pel que fa al tema que ens toca, veurem que en el nivell macro, els organismes tendeixen a donar prioritat al primer i al tercer element, i a obviar les intervencions reguladores.

1. Nivell micro: Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya

De Blas i Pujol repassen l'evolució que les tecnologies de la informació i la comunicació han provocat en el Servei de Llengües i Terminologia (SLT) de la Universitat Politècnica de Catalunya durant els últims anys. Hi figuren els reptes i els productes que s'hi han desenvolupat i que han comportat canvis significatius en la manera de treballar.

Els autors presenten els passos principals fets en aquest terreny a la UPC des de la primera meitat dels anys noranta. En aquesta primera etapa s'incorpora l'ús del correu electrònic, es comencen a elaborar materials en suport electrònic, es digitalitzen materials publicats en paper i es publica el primer web, que conté informació bàsica sobre el Servei de Llengües i Terminologia. Expliquen, a més, els reptes que la UPC afronta pel que fa a les TIC i els productes que ja ha desenvolupat en aquesta direcció, tant des del punt de vista de les tecnologies utilitzades com des del punt de vista del desenvolupament organitzatiu que impliquen.

En un primer moment, als anys noranta, es passa a publicar en suport electrònic els materials d'assessorament lingüístic elaborats, el pas de paper a pantalla. A partir de l'any 2000, s'incorporen progressivament les tecnologies en els processos de treball, amb la utilització de bases de dades, gestors de continguts i tecnologies lingüístiques com els traductors automàtics, i es fan accessibles els serveis per mitjà de formularis web. Se sintetitza el procés amb la imatge del pas de la pàgina a la base de dades i que queda reflectit en les formulacions del Pla Estratègic 2003-2007 de l'SLT. Aquest pla va impulsar molts avenços centrats en la millora de la comunicació amb l'usuari per mitjà del web, plantejant objectius i identificant accions concretes.

El Pla Estratègic 2008-2011 recull les TIC com una oportunitat d'entorn i inclou entre els objectius l'avanç cap a l'e-SLT. Presenta els reptes i els productes descrits a l'article com a elements dinamitzadors, que poden servir per a millorar l'estratègia del servei (prioritats i objectius), l'estructura (formes d'organització) i l'equip (competències professionals i personals).

En aquest context són pertinents els reptes formulats a l'article:

Referència bibliogràfica

Per a elaborar aquest apartat hem consultat, fonamentalment, l'obra següent:

Marta de Blas; Jordi Pujol (2009). "Cap a un e-SLT: incorporació de les TIC en un servei lingüístic universitari". *Llengua i Ús* (núm. 45, pàg. 58-64).

- "**Accessibilitat:** volem passar de l'atenció presencial a l'accés universal a través de la xarxa.
- **Integració:** volem desenvolupar aplicacions integrals que permetin gestionar els processos d'una línia de servei dins un sol circuit, des de la gestió interna fins a l'atenció a l'usuari.
- **Comunicació:** volem passar de la informació a la comunicació i la participació, aprofitant les possibilitats de l'entorn 2.0.
- **Autonomia:** volem augmentar l'autonomia dels nostres usuaris potenciant l'autoservei.
- **Indicadors:** volem incorporar a les aplicacions del servei mecanismes automàtics de seguiment i avaluació per a planificació estratègica i la rendició de comptes.
- **Personalització:** volem dissenyar aplicacions que permetin personalitzar els productes segons les necessitats de l'usuari."

De Blas i Pujol acaben el treball descrivint nou àrees de treball actuals:

- Secretaria electrònica de cursos
- Gestor de traduccions
- Gestor terminològic
- Metacercador terminològic
- Corpus de recerca
- Autoaprenentatge virtual
- Talk 10 (el servei d'intercanvis lingüístics de l'SLT)
- InfoSLT (una eina de comunicació, que envia un butlletí de notícies a més de 1.200 subscriptors)
- Web SLT (muntat sobre un gestor de continguts, Genweb, desenvolupat pel Servei de Comunicació i Promoció de la UPC a partir del programari lliure Plone)

2. Nivell meso: País de Gal·les (Bwrdd yr Iaith Gymraeg)

Una primera política pel que fa a Internet, i la més elemental, és que les administracions prediquin amb l'exemple. Així ho fa **Bwrdd yr Iaith Gymraeg** (el Consell de la Llengua Gal·lesa), l'organisme semioficial gal·lès que té la missió, amb finançament públic, de promoure la llengua gal·lesa en tots els àmbits.

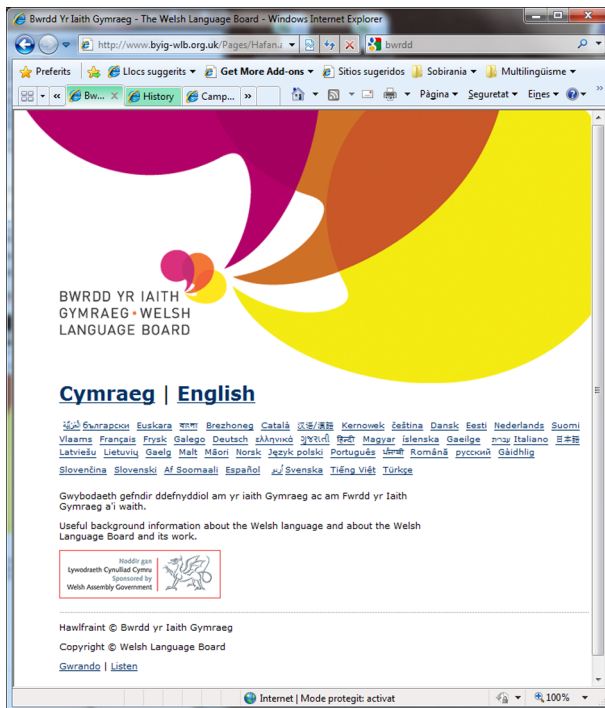
Vegem l'origen i la trajectòria del Consell de la Llengua Gal·lesa. El 1985 es van fer propostes concretes de legislació per a promoure la llengua gal·lesa, per una banda a l'administració del Govern britànic responsable dels afers gal·lesos (Welsh Office) i, per l'altra, a la Cambra dels Comuns per part d'un diputat. El Govern va rebutjar aquestes propostes alhora que va reconèixer un desig general per salvaguardar el futur del gal·lès.

Com a resultat d'això, l'Administració britànica va crear un grup assessor amb l'objectiu d'identificar quines mesures convenia adoptar. La seva principal recomanació va ser la creació d'un Consell de la Llengua Gal·lesa, de caràcter no oficial i amb una missió assessora, per tal de començar la tasca de promoure l'ús del gal·lès. La proposta es va acceptar i el juliol de 1988 es va establir el Consell de la Llengua Gal·lesa, amb les funcions d'assessorar el Govern sobre assumptes que necessiten una acció administrativa o legislativa, i de promoure l'ús del gal·lès en els sectors públic i privat, i entre les organitzacions no governamentals.

Arran de la feina del seu grup de treball, el 1991 va aconseguir que el Govern proposés una nova Llei de la llengua gal·lesa (l'anterior era de 1967) per tal de consagrar el principi que el gal·lès i l'anglès són igualment vàlids i que els individus tenen dret als serveis en el sector públic en ambdues llengües. La Llei de la llengua gal·lesa va entrar en vigor el desembre de 1993, i va convertir el Consell de la Llengua Gal·lesa en un organisme oficial.

A les acaballes de l'estiu de 1999, el Bwrdd va crear el seu lloc web, que ràpidament es va convertir en un punt neuràlgic dels esforços de promoció del gal·lès: al cap de tres mesos el lloc web ja rebia més de dos mil visitants cada dia¹. La pàgina web des del primer dia s'ha ofert en anglès i en gal·lès.

⁽¹⁾La informació prové de "Welsh Language Board Chair urges organisations to promote the language on the internet" (26/11/1999).

Al llarg del temps el Consell ha fet un esforç important per fer palès el compromís que té amb el multilingüisme, fins al punt que l'abril de 2010 ja disposava d'una presentació (breu, de quatre paràgrafs) a la pàgina web en 47 llengües diferents, incloent-hi no solament el gaèlic escocès, l'irlandès i el còrnic (llengües minoritàries britàniques), sinó també les llengües oficials i de treball de les institucions de la Unió Europea (entre les quals hi havia el castellà, és clar), algunes llengües asiàtiques importants, l'àrab o el maori, i el català.

Els gal·lesos tenen una tradició (segurament anglosaxona) de seguir uns procediments detallats i molt interactius per tal d'elaborar les seves polítiques. La política lingüística no n'és cap excepció i, de més a més, preveu accions en el camp que ens ocupa. El 2003, el Govern de l'Assemblea gal·lesa va publicar un pla d'acció, *Iaith Pawb*, del qual comentarem algunes disposicions.

Dins l'apartat (b), "Community Regeneration", hi ha l'apartat "Bridging the digital divide" ('Superant la divisòria digital'), en què proposen mesures per tal de promoure el gal·lès. En particular, s'esmenta una altra estratègia, *Cymru Ar-lein* ('Gal·les en línia'), en què consta el compromís de fer servir les TIC per a promoure les comunitats, la seva llengua i cultura, d'augmentar l'"estatus" del gal·lès pel que fa a les TIC i de minimitzar la possible exclusió digital causada per la llengua.

Conté, a més, un apartat, més extens i nou, sobre eines lingüístiques.

Referència bibliogràfica

Welsh Assembly Government (2003). *Iaith Pawb. A National Action Plan for a Bilingual Wales*.

Language tools

4.44 A number of projects will be taken forward by the Welsh Language Board to broaden the range of services and facilities available to Welsh speakers and learners. Amongst other things, they reflect the importance of developing new opportunities to use the language and ensuring that it is promoted on the internet and in new IT packages. The projects include:

- managing and commissioning projects aimed at standardising terminology and place names and developing a national database of standardised terms.
- this national database will be developed in a form which will interface with a national database of standardised translation memories, in order to delete repetitive translation. This database will interface with Cymru Ar-lein.
- developing, in conjunction with the Association of Welsh Translators and Interpreters, a national translation strategy, and a project to develop the Association, under the Board's oversight, into a regulatory body for the profession;
- developing lexicographical and machine translation aids for translators and others working with the Welsh language; as part of Cymru Ar-lein, developing an ICT strategy for increasing and facilitating the use of Welsh on the internet and in IT packages to augment the existing list of computer resources available in Welsh on the Language Board's website and the discussion forum dedicated to Welsh language and ICT issues on the Cymru Arlein website. The strategy will be a live document which will tackle all areas of ICT.

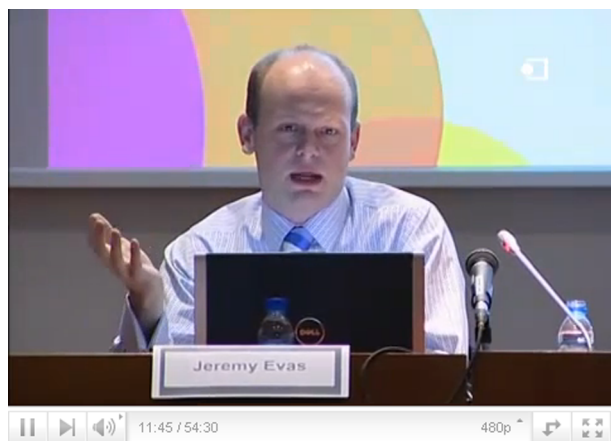
Welsh Assembly Government (2003). *Iaith Pawb. A National Action Plan for a Bilingual Wales* (pàg. 49).

Cal afegir que cada any es publica un informe sobre les realitzacions del Govern gal·lès en compliment del pla.

Des de fa anys el Bwrdd dóna el suport necessari per al desenvolupament d'eines informàtiques per a l'ús del gal·lès o per a poder treballar en diferents llengües. Així, el programa CySill, que permet la correcció ortogràfica i de separació sil·làbica de textos en gal·lès, s'ofereix de manera gratuïta al públic en general.

Vídeo

Podeu veure en vídeo la conferència de Jeremy Evas, cap del Departament de Recerca del Welsh Language Board, amb el títol "Les tecnologies de la informació en les llengües minoritàries: com podem incrementar-ne l'ús?". L'acte es va celebrar l'1 de desembre de 2008 i el va organitzar la Càtedra de Multilingüisme Linguamón-UOC a Barcelona.

Un altre bon exemple de la política del Consell seria la col·laboració reiterada amb l'empresa Microsoft per tal de poder proporcionar al gran públic versions en gal·lès dels paquets principals que ofereix: Windows (Windows 7², per exemple, a partir de febrer de 2010), Microsoft Office, etc. L'any 2006 això mateix va fer possible la creació, pel Bwrdd, d'un Language Control Centre³, que es pot baixar del seu lloc web. Facilita l'ús del gal·lès a les llars i llocs de treball bilingües, ja que ofereix l'opció de llengua d'interfície entre l'anglès i el gal·lès a tothom, per a Windows XP i Office 2003. A més, explica com teclejar les marques d'accentuació i com fer la correcció ortogràfica de textos en gal·lès, i inclou una llista de termes tecnològics en anglès i en gal·lès.

Una contribució important als criteris per a l'ús de diverses llengües en el programari bilingüe és la publicació, en el marc de la seva estratègia TIC per al gal·lès –la qual comentarem tot seguit–, del treball *Bilingual Software Guidelines and Standards. A Welsh Language Board Document*. Al llarg de 103 pàgines dóna tota una sèrie de consells pràctics i útils als dissenyadors de webs i programes informàtics.

La manera de dissenyar les seves estratègies i operacions es constata en diversos documents, com ara l'*Information Technology and Welsh: A Strategy Document*, de 2006, el *Welsh Language Board: Operational Plan 2008-09* i també el *Report on the Project to Promote Welsh Technology and the Welsh Language Control Centre to Businesses and Organisations in Gwynedd and Conwy*, elaborat per Deudraeth Cyf per encàrrec del Bwrdd el 2008.

Finalment, el capítol 9, "A Rich and Diverse Culture", d'un altre document programàtic de l'any 2007 reproduïx tres objectius, el primer dels quals és "Supporting the Welsh Language". Un dels compromisos corresponents és el següent: "We will support the dot.cym campaign to gain domain name status for Wales on the internet". És a dir, El puntCAT a la gal·lesa!

⁽²⁾La informació prové de "Windows 7 Available in Welsh today" (11/2/2010).

⁽³⁾La informació prové de "Switch to Bilingual Computing with the Welsh Language Board" (1/6/2006).

Referència bibliogràfica

Bwrdd yr iaith Gymraeg / Draig Technology (2009). *Bilingual Software Guidelines and Standards. A Welsh Language Board Document*.

Referència bibliogràfica

Welsh Assembly Government (2007, 27 de juny). *One Wales. A progressive agenda for the government of Wales. An agreement between the Labour and Plaid Cymru Groups in the National Assembly*.

3. Nivell meso: Generalitat de Catalunya

Un segon exemple en aquest nivell meso és la Generalitat de Catalunya. El Govern dóna suport a una iniciativa conjunta amb l'Institut d'Estudis Catalans, el **Termcat** (Centre de Terminologia), que al llarg del temps ha proporcionat grans serveis a la societat catalana, incloent-hi de manera notòria els vocabularis en quatre llengües per als Jocs Olímpics celebrats a Barcelona el 1992. De més a més, el Termcat dóna suport terminològic en línia, per mitjà de les seves bases de dades, una activitat central en la missió que té. Mas i Fossas tracta la normalització de la llengua catalana en les TIC, exposa les actuacions principals del Termcat en aquest àmbit, destaca alguns dels recursos que faciliten l'extensió de l'ús social del català i constata quina és, en el moment de redactar el treball, la naturalesa de la terminologia de les noves tecnologies.

Menys centrals, però igualment útils, són dues publicacions curtes (de només 8 i 21 pàgines) que tenen el mateix objectiu, en part, que el document gal·lès que hem esmentat suara. Són respectivament la *Guia per a la localització de productes informàtics* (2003) i els *Criteris per a la localització de productes informàtics* (2004). Al llarg d'aquest material presentem diferents eines que faciliten la producció de textos en diferents llengües. Els dos treballs del Termcat ens ajuden a recordar que les eines (i, concretament, les seves instruccions i interfícies) s'han de traduir, i que aquesta traducció i adaptació cal fer-la amb cura i seguint uns criteris clars.

Tots dos documents comencen explicant l'abast del treball:

"A l'hora de traduir un producte informàtic de l'anglès al català, convé tenir en compte que el text resultant haurà de presentar tant els trets propis de qualsevol llengua d'especialitat, com les característiques específiques de la llengua catalana. Així doncs, s'usarà un llenguatge tècnic, una terminologia pròpia i es tendirà a la internacionalitat de les formes lèxiques, però també es vetllarà per l'adequació al sistema lingüístic, la genuïtat i la riquesa pròpia del català. En resum: s'haurà de vigilar que tant la llengua en general com el lèxic específic que s'utilitzin no es vegin mediatitzats innecessàriament per la llengua de partida de la traducció."

Al llarg de les dues publicacions, es donen consells que cal tenir en compte a l'hora de fer una traducció òptima, des d'un punt de vista lingüístic, d'un text sobre programari i qüestions informàtiques en general.

Anem, però, al nucli dur de la política de la Generalitat en aquest camp, el binomi **Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació (STSI)-Secretaria** (abans Direcció General) **de Política Lingüística**.

Referència bibliogràfica

Gemma Mas i Fossas (2003). "La normalització de la llengua catalana i la tecnologia: recursos terminològics". *Revista de Llengua i Dret* (núm. 40, pàg. 89-108).

Hi ha hagut diverses iniciatives de la Generalitat per tal de definir les prioritats per a les accions destinades a respondre als reptes que planteja la societat de la informació. Veurem alguns dels corresponents plans pluriennals. Com és lògic, els reptes toquen molts temes i no solament la llengua (o les llengües). Nosaltres ens centrarem en aquest aspecte.

1) *Catalunya en xarxa, el pla estratègic per a la societat de la informació*, impulsat i publicat pel Comissionat per a la Societat de la Informació, cobreix el període 1999-2003.

Dins l'àmbit *El marc de la societat de la informació*, el pla inclou, com a iniciativa 3, el foment de la presència del català en la societat de la informació. L'objectiu d'aquesta iniciativa és garantir que la presència i l'ús de la llengua catalana a Internet es trobi en igualtat de condicions que les d'altres llengües del món. Les accions que s'hi proposen són les següents:

- Establiment d'un cercador català per a accedir als portals públics i privats, que faci costat a la pluralitat d'iniciatives i que promogui el multilingüisme i la multiculturalitat.
- Elaboració d'eines i recursos lingüístics en català en línia (serveis de traducció automàtica en català, reconeixement de català oral i escrit, recursos lingüístics, etc.).
- Difusió de les eines i els continguts en català (plantilles, diccionaris, etc.) mitjançant el suport d'una agència catalana de recursos lingüístics del català.

2) Després del pla *Catalunya en xarxa*, el 2003 Alvinçà i Valls publiquen la *Reflexió sobre el model català de la societat de la informació. Les TIC al servei del desenvolupament econòmic i del benestar social*. Es tracta d'una iniciativa de la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) de la Generalitat de Catalunya, que suma esforços amb el Consorci Localret. Tal com s'explica en la introducció d'aquest treball, l'estudi pretén servir com a:

"[...] projecte global de reflexió sobre quines haurien d'ésser les línies bàsiques per desenvolupar i consolidar a Catalunya un model propi, sostenible, cohesionat i integrador de Societat de la Informació."

Hi participaren més de dos-cents experts, amb aportacions des de diverses perspectives: infraestructures i accés, sanitat, educació, administració electrònica, empresa, llengua i cultura, etc. És un intent de "repensar un model propi de societat de la informació que permeti a Catalunya reeixir en el context d'un món global, i de fer-ho des de la seva idiosincràsia i la seva realitat social i econòmica". La introducció continua així:

Referència bibliogràfica

Generalitat de Catalunya (1999). *Catalunya en Xarxa, el Pla Estratègic per a la Societat de la Informació*. Comissionat per a la Societat de la Informació / Localret.

Referència bibliogràfica

Jordi Alvinçà; Jordi Valls (2003, juliol). *Reflexió sobre el model català de la societat de la informació. Les TIC al servei del desenvolupament econòmic i del benestar social*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació.

"La voluntat expressa d'aquest document de reflexió és la de servir de guia i referent per a futurs plans d'actuació que tant la iniciativa privada com les diferents administracions públiques, sense oblidar la iniciativa ciutadana, puguin desenvolupar."

Més endavant diran que el procés de debat va detectar que la idea de societat de la informació formulada a principi dels noranta havia evolucionat cap a la de societats de la informació, en plural, adaptant-se als contextos locals. Els experts van identificar diversos models: l'americà, el finlandès i el de les regions asiàtiques, liderat pel Japó. Però com que no acabaven de combregar plenament amb cap d'aquests models, van intentar trobar un espai propi. L'àrea mediterrània es va identificar com una àrea comuna amb valors i costums diferenciats de la resta. Hi tornarem tot seguit.

En el capítol 4 ("Reflexions i recomanacions sectorials"), l'apartat dedicat a "Societat" es fixa en la llengua i la cultura catalanes. Abans, l'estudi ha inclòs entre les dotzenes de "Debilitats" una única referència a la qüestió lingüística, curiosament sobre el poc multilingüisme entre els usuaris catalans d'Internet: "Només l'11% dels internautes catalans navegaven en llengües diferents del català o el castellà." De fet, però, en el capítol 4 prioritza la mancança no tant en l'absència de l'ús de les llengües estrangeres, sinó en l'ús del català. La reflexió i la recomanació de la pàgina 31 són clares:

"Un dels reptes més importants del model català de Societat de la Informació és aconseguir una presència real de la llengua i la cultura catalanes a la xarxa. En aquest moment l'idioma predominant dels usuaris d'Internet catalans és el castellà, en segon lloc el català i finalment l'anglès.

Per a normalitzar l'ús del català a la xarxa s'ha de normalitzar l'existència de programari en llengua catalana. Si bé s'han fet esforços en aquest sentit (els principals cercadors i programari d'usuari), trobar eines en català a la xarxa o al terminal mòbil encara no és una realitat quotidiana.

Malgrat tot, el català és una de les vint llengües del món amb més presència a Internet, però no en el programari comercial. Ho serà a mida que es desenvolupin continguts i aplicatius de qualitat i amb facilitats per ser traduïts en el moment d'exportar-los a altres realitats nacionals, en què l'ús del català no ha de suposar un problema, ans al contrari, pot ser una oportunitat d'accedir a aquests continguts de qualitat...

Catalunya ha d'aprofitar aquest nou context per donar a conèixer la seva cultura, la seva manera d'entendre el món, tot participant d'aquest món global que la Societat del Coneixement contribueix a globalitzar cada cop més, alhora que defineix i consolida el seu propi model, inseparable, perquè és l'origen de la cultura i de la llengua catalanes.

És peremptori pensar estratègies que facin possible la normalització de l'ús del català a la xarxa, estratègies que hauran d'anar en la línia de crear un punt de trobada en català que ofereixi una sèrie de recursos prou complets, per exemple, disposar d'un enllaç a traductors comercials en català."

Més endavant, en la *Diagnosi: estat real i expectatives*, en l'apartat de "Ciutadania i comunitats", la situació del català torna a aparèixer com una mancança clara (pàgina 46):

"L'ús del català en la SI no està normalitzat i són precisament els joves els menys actius en aquesta pràctica identitària. L'esperit que impulsà l'anterior generació en l'esforç de recuperació de l'ús de la llengua i de la cultura catalanes en general no ha estat heretat pels joves actuals. És necessari crear i difondre nous elements d'identificació que ajudin a normalitzar l'ús del català a Internet."

L'informe deixa clar que cal contestar una pregunta: "Què vol/pot ser Catalunya en el marc de la Societat de la Informació?" La resposta és certament ambiciosa: calia provar de definir un "model català de la Societat de la Informació", basat en "les TIC al servei del desenvolupament econòmic i del benestar social". El model "havia de tenir en compte l'entorn (global i europeu), i també les peculiaritats que ens són pròpies com a catalans (llengua, cultura, hàbits i el país mateix), potenciant les nostres capacitats allí on es detectin les oportunitats", segons s'explica a la pàgina 52.

Ara veurem si les concrecions específiques d'aquest model es refereixen a les mancances en l'ús (i presència) del català o de les llengües estrangeres, o a totes dues.

En el capítol 6, "Aproximació a un nou model català per a la Societat de la Informació", trobem, entre els "Objectius de la Internet mediterrània i específics de Catalunya" (pàgina 60), la concreció següent, que dóna per fet, però, la normalitat del català:

Societat trilingüe i oberta al món des de la seva identitat

Per a esdevenir una societat del coneixement capdavantera, oberta al món i capaç d'atraure talent de primer nivell, Catalunya ha de plantejar-se la seva transformació en societat trilingüe en tots els àmbits. La millor manera d'assegurar la rellevància i la identitat pròpies per països com Catalunya és ser alhora locals i globals (Dinamarca, Finlàndia i Holanda són alguns referents). La visió de la realitat des del punt de vista català, i també continguts de tot tipus fets a Catalunya, han de poder-se difondre en castellà i en anglès. Si, a més, es pretén tenir un paper central en l'àmbit mediterrani, s'han de considerar iniciatives de difusió en àrab. En definitiva, Catalunya ha de fer realitat una nova dimensió de la seva capacitat per a gestionar la diversitat.

Hem de dir que sembla un objectiu una mica nebulós: Catalunya ha de ser local i global, i ha de poder difondre el seu punt de vista –per mitjà d'Internet, s'entén– i els seus continguts en castellà, en anglès i, si ens creiem la nostra vocació mediterrània, en àrab.

Però si hem inclòs aquest text, és per la darrera frase: parla de la capacitat de Catalunya "per a gestionar la diversitat" en el context d'Internet.

L'informe ja ha establert a la pàgina 52 que "cal definir els objectius de les noves actuacions tenint en compte les característiques pròpies de Catalunya de manera que es fixin criteris ambiciosos però adaptats a les necessitats, possibilitats i realitats del país".

Què proposa, doncs? "Puix parla català", com va dir el gran pensador valencià Joan Fuster, "vejam què diu".

Entre les *fitxes d'actuació*, una –la B4– parla d'un "lloc de trobada a la xarxa per a la llengua i la cultura catalanes" (pàgines 73-74). Després de deixar clar que "la llengua com a fet diferencial català ha de ser present a la xarxa per tal que les persones que vulguin interaccionar en aquesta llengua ho pugin fer en la mesura que sigui possible", la fitxa en presenta les característiques principals.

"L'espai té tres objectius: (a) oferir de manera unificada tots els serveis referents a la llengua catalana que el ciutadà pugui necessitar; (b) permetre trobar fàcilment els recursos lingüístics, i (c) fomentar l'ús habitual del català a la xarxa. Per tant ha d'oferir cercadors en català, eines i recursos lingüístics en línia i la difusió d'eines i de continguts en català. Significativament, ha de tenir cura 'de les diferents modalitats lingüístiques catalanes i oferir solucions adients per tal d'assegurar la inclusió de tots els parlants de la llengua catalana".

A les pàgines 122-123 hi ha un llistat d'accions proposades per la Direcció General de Política Lingüística, que primer de tot fa set "Constatacions", entre les quals hi ha el fet que els grans cercadors mundials (Google, Yahoo, etc.) han desenvolupat eines informàtiques per tal d'oferir els seus productes en català, o que a la xarxa hi ha disponibles un bon conjunt de recursos lingüístics en línia per al català: el Cercaterm, cercador de terminologia, el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, diccionaris de diverses editorials, algunes eines de traducció automàtica (actualment l'interNOSTRUM, i en previsió el traductor anglès-català-anglès al web de la Generalitat), i també alguns serveis que apliquen tecnologia de síntesi i el reconeixement de veu (el Free Speech).

També subratlla que cal continuar desenvolupant productes d'enginyeria lingüística per al català, especialment en la traducció automàtica (català-francès-català, català-alemany-català, etc.) i en la síntesi i el reconeixement de veu (aplicacions per a telefonia mòbil, etc.); que l'ús del català no és habitual als webs de les empreses catalanes ("Cal sensibilitzar l'empresariat de Catalunya perquè incorpori el català als webs com un element de qualitat en les relacions de proximitat amb els seus clients, que acostumen a ser la majoria, malgrat que Internet sigui un mitjà global"), i que en l'àmbit de les telecomunicacions, i especialment, per l'impacte de la telefonia fixa i mòbil, els serveis en català són també molt deficitaris. Les accions que proposa són quatre:

- "Assegurar la disponibilitat per al català de les eines d'enginyeria lingüística necessàries per a garantir-ne la presència en les aplicacions empresarials de les tecnologies de la informació i la comunicació: traductors automàtics, reconeixedors i sintetitzadors de veu, etc.
- Sensibilitzar els desenvolupadors informàtics i els seus clients (empreses, institucions, ciutadans) i recomanar-los els criteris de disseny dels webs que afavoreixen l'ús del català. Introduir el multilingüisme i l'ús del català com un element de qualitat en el codi deontològic de l'IQUA, l'Agència de Qualitat a Internet.
- Promoure les metodologies de programació per a la internacionalització del programari, a fi de facilitar que les aplicacions informàtiques incorporin el català. Aquestes metodologies permeten desenvolupar programes informàtics pensats per a oferir interfícies d'usuari en diferents llengües i reduir el cost de la localització.
- Augmentar el nombre de productes i serveis en català en l'àmbit de la telefonia fixa i mòbil i les comunicacions a Internet, promovent acords entre els fabricants i distribuïdors de telèfons i companyies de telecomunicacions."

A la darrera de 2006, amb l'inici de la vuitena legislatura de la Generalitat de Catalunya des de la seva restauració, la Secretaria de Política Lingüística redacta i publica en seu propi Pla de política lingüística per a la VIII legislatura, amb el lema "El català, llengua comuna i de cohesió en una societat moderna, oberta i plural". En reproduïm el tercer objectiu:

Objectiu 3: Fer més fàcil l'ús del català

3.1 Promoure el desenvolupament de recursos i eines d'enginyeria lingüística per al català –com ara traductors automàtics, correctors gramaticals, eines de gestió terminològica, un banc d'enregistraments de veu, etc.– i alliberar recursos per a programari lliure, per posar a disposició de la ciutadania i de les empreses.

Actuacions:

- a) Desenvolupar i implementar un portal web en què s'oferiran els principals recursos i eines lingüístiques disponibles en línia, un sistema automatitzat d'autoservei per a la resolució de consultes lingüístiques i també la possibilitat de fer consultes de manera personalitzada per mitjà d'una bústia de correu web i un número de telèfon de pagament.
- b) Continuar donant suport al desenvolupament de recursos bàsics d'enginyeria lingüística, com ara el banc d'enregistraments de veu, perquè la llengua catalana sigui present en els avenços tecnològics que requereixen recursos lingüístics.
- c) Ampliar el servei de traducció automàtica amb els parells català-alemany, català-occità i castellà-occità.
- d) Iniciar els estudis previs per al desenvolupament de futurs concursos públics per a l'adjudicació de nous productes de traducció automàtica.
- e) Implementar i difondre el corrector ortogràfic i gramatical de català.

Lògicament, fins al final de la legislatura no escau valorar el grau d'execució del pla de la Secretaria a què acabem de fer referència. Però, encara que sigui provisionalment, s'ha acomplert el que s'havia proposat en els dos plans de la Generalitat i en aquest pla de legislatura de la Secretaria? Hi ha una manera d'investigar-ho, i és mitjançant els informes de política lingüística que la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya elabora i presenta cada any al Consell Social de la Llengua Catalana (i que es poden consultar a la pàgina web de la mateixa Secretaria).

Referència bibliogràfica

Generalitat de Catalunya (2006). *Pla de política lingüística per a la VIII legislatura*. Secretaria de Política Lingüística.

Cada informe descriu les activitats del Govern en aquesta matèria, i cada any conté un capítol que, l'any 2008, era aquest: V. "Eines i recursos per a l'aprenentatge i la comunicació". El 2008, contenia un apartat, el 3, sobre "Recursos per a la comunicació: eines i tecnologies de la llengua".

No hi entrarem amb detall, perquè no és estrictament una eina per a treballar amb més d'una llengua, però paga la pena esmentar una iniciativa del Grup de Recerca en Lingüística Computacional (Universitat Pompeu Fabra) per a desenvolupar i implementar un corrector ortogràfic i gramatical de català. Finançat mitjançant un contracte amb la Secretaria de Política Lingüística que es va formalitzar el gener del 2006 per un import de 270.000 euros, es tracta d'un corrector ortogràfic i gramatical de català, que es pot baixar d'Internet i instal·lar als ordinadors. El corrector és gratuït i multiplataforma –és a dir, que funciona en diverses plataformes: Windows, Linux i Mac. A més, ofereix instal·ladors per als connectors de l'OpenOffice, el FireFox, el ThunderBird, el SeaMonkey i l'Emacs. El procés de correcció es basa en el processament del llenguatge natural:

"[...] en fer la correcció s'intenta que l'ordinador "comprengui" el que l'usuari o usuària està volent dir. A partir d'aquesta comprensió simulada, es determina si allò que volia dir s'expressa en una forma acceptada per la normativa lingüística. Si no és acceptable, llavors genera un missatge d'error i, idealment, una o diverses propostes de correcció. Aconseguir-ho en els aspectes ortogràfics resulta molt més fàcil que fer-ho en els aspectes gramaticals. Per tant, els usuaris i usuàries d'El Corrector hauran d'acceptar més limitacions en aquest segon nivell que en el primer."

Font: <http://www.elcorrector.cat>

3.1. La posició de l'Estat espanyol

Per raons que entendrem tot seguit, només farem una breu referència a la posició de l'Estat espanyol en aquestes qüestions. Es vertebrava sobretot per mitjà de l'Instituto Cervantes, com hem vist, i del suport per al desenvolupament de noves eines com el que vehicula el Pla Avanza:

"Avanza es el primer Plan que ha supuesto una verdadera apuesta real del Gobierno y del conjunto de la Sociedad Española por el desarrollo de la Sociedad de la Información y del Conocimiento. Desde el punto de vista presupuestario, Avanza ha supuesto la dedicación de más de 5.000 millones de euros entre 2005 y 2008 por parte del Ministerio de Industria, Turismo y Comercio, a través de la Secretaría de Estado de Telecomunicaciones y para la Sociedad de la Información."

Entidad Pública Empresarial Red.es.

Referència bibliogràfica

Aquesta i molta més informació es pot consultar a la pàgina següent:

Generalitat de Catalunya (2009). *Informe de política lingüística 2008* (capítol V).

La política de foment del Govern espanyol es canalitza per mitjà de la Comissió Interministerial de Ciència i Tecnologia (CICYT). El 2007 es va aprovar l'actual Pla nacional d'investigació científica, desenvolupament i innovació tecnològica 2008-2011.

Dins el capítol 8 ("Las acciones estratégicas y los programas relacionados") hi ha l'apartat 4, "Acción estratégica de telecomunicaciones y sociedad de la información", que conté un línia 1 dedicada a "Tecnologías informáticas" i una sublínia g) sobre "Tecnologías de procesamiento del lenguaje humano". No hi ha, però, cap esment concret dedicat al multilingüisme.

Hem intentat trobar-hi referències en una disposició del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, la *Resolución de 30 de abril de 2010, de la Secretaría de Estado de Telecomunicaciones y para la Sociedad de la Información, por la que se efectúa la convocatoria 1/2010 para la concesión de ayudas del Plan Avanza para la realización de proyectos y acciones en el marco de la Acción Estratégica de Telecomunicaciones y Sociedad de la Información dentro del Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica 2008-2011*. Però les referències no són per a l'objectiu dels projectes. En la "Memoria descriptiva" es deixa clar el següent: "En la Memoria presentada no se incluirán párrafos en lenguas diferentes del castellano, excepto en diagramas o tablas." A més, entre els "Requisitos de los proyectos", s'estableix el següent: "Todos los contenidos, actividades y demás resultados del proyecto se desarrollarán al menos en castellano, pudiéndose desarrollar además en cualquier otra lengua oficial del Estado."

Tot i això és cert que el Govern espanyol ha finançat molts projectes d'enginyeria lingüística, que han beneficiat diverses llengües.

ANCORA-NET

El Centre de Llenguatge i Computació (CLiC) de la Universitat de Barcelona ha liderat molts projectes, en els quals també ha participat, finançats pel Govern espanyol, com per exemple el projecte recent *ANCORA-NET: Integración multilingüe de recursos lingüísticos semánticos*. El 2010 aquest projecte ha rebut finançament del Ministeri de Ciència i Innovació. Els lèxics verbals AnCora-Verb, del català i de l'espanyol, i EPEC-ADI de l'eusquera, s'integraran en l'*Unified Verb Index* de l'anglès, cosa que donarà lloc a un lèxic multilingüe. Això permetrà enriquir aquests lèxics amb informació semàntica de VerbNet, WordNet, OntoNotes i FrameNet.

El projecte parteix d'*AnCora*, un corpus del català i de l'espanyol constituït majoritàriament per textos periodístics, amb diferents nivells d'annotació (categoria morfològica, constituents i funcions sintàctiques, estructura argumental i papers temàtics, classe semàntica verbal, sentits de Wordnet nominals, entitats nombrades). El corpus de cada llengua conté 500.000 paraules. El procés d'annotació ha donat dos lèxics verbals de 2.580 entrades per a l'espanyol i 2.142 entrades per al català amb informació sobre la classe semàntica del verb i la subcategorització sintàctica, l'estructura argumental i els papers temàtics per a cada un dels seus sentits. El projecte *AnCora* va obtenir ajuts de la Generalitat de Catalunya i el Ministeri de Ciència i Tecnologia.

Referència bibliogràfica

Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología (CICYT) (2007). *Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica 2008-2011*, aprobado por el Consejo de Ministros en su reunión del 14 de septiembre de 2007. Madrid: Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT).

4. Nivell macro: l'Organització de les Nacions Unides

Diferents organismes de les Nacions Unides treballen en aquest camp. N'esmentarem dos:

- La **Unió Internacional de Telecomunicacions**, que vetlla per les tecnologies de la informació i la comunicació.
- La **Unesco**, que ha fet i fa una feina constant en favor de la diversitat lingüística en el ciberespai. Ha encarregat i publicat estudis que proposen polítiques i estratègies en aquest camp. Hi farem referència més avall.

La Unesco ha estat molt activa en aquest camp. Parlarem de dues de les seves declaracions i dels resultats en cada cas.

4.1. La Declaració Universal de la Unesco sobre la Diversitat Cultural (2001)

En primer lloc, en la **Declaració Universal de la Unesco sobre la Diversitat Cultural**, de 2 de novembre de 2001, hi ha unes "Orientaciones principales de un plan de acción para la aplicación de la Declaración Universal de la Unesco sobre la Diversidad Cultural", dues de les quals convé reproduir:

"9. Fomentar la 'alfabetización digital' y acrecentar el dominio de las nuevas tecnologías de la información y de la comunicación, que deben considerarse al mismo tiempo disciplinas de enseñanza e instrumentos pedagógicos capaces de reforzar la eficacia de los servicios educativos.

10. Promover la diversidad lingüística en el ciberespacio y fomentar el acceso gratuito y universal, mediante las redes mundiales, a toda la información que pertenezca al dominio público."

La Unesco aviat va entendre el potencial que oferia el moviment de codi obert, a l'entorn, per exemple, de Linux i altres alternatives a les grans empreses industrials del sector, segons explica Egia. Per començar, disposa d'un **Free & Open Source Software Portal**, amb el subtítol *An [sic] gateway to resources related to Free Software and Open Source Technology movement*. Una cerca amb la paraula *multilingual* porta a cinc recursos, un nombre certament reduït, que ens fa pensar que l'objectiu del programari no és, en general, ser multilingüe, sinó servir a una llengua determinada. Així, té més èxit cercar amb *french* o *español*. La cerca *catalan* porta a un recurs, Caliu (Associació d'Usuaris de GNU/Linux en Llengua Catalana), l'enllaç del qual, www.caliu.info, no funciona perquè va passar al domini de primer nivell català, www.caliu.cat, gràcies al procés que hem explicat més amunt. En conjunt, la base de dades conté moltes referències a l'entorn Linux.

Referència bibliogràfica

Gotzon Egia (2002). "Las ventajas de ser pequeño: notas sobre la presencia de la lengua vasca en Internet". *Congrés Mundial sobre Políticas Lingüísticas*.

Vegeu també

Hem parlat del cas del *.cat* en el capítol "Els dominis de primer nivell i el cas del domini català".

4.2. La I Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació (Ginebra, 2003)

La contribució més important de la Unesco al multilingüisme en les TIC i el ciberespai ha estat com a copromotora de les dues **Cimeres Mundials (WSIS)**, seguides dels **Fòrums de la Governança d'Internet (IGF)** i un **Fòrum Internacional sobre Multilingüisme**. En aquests esdeveniments s'han fet, en diverses ocasions, tallers temàtics amb els títols "Towards a Multilingual Global Internet: Avoiding the Risk of Fragmentation" o "Towards International Standards for a Truly Multilingual Global Internet". Mirem amb més detall aquests esdeveniments.

La Unió Internacional de Telecomunicacions (UIT) ha celebrat dues **Cimeres Mundials sobre la Societat de la Informació**. La primera, a la seu de les Nacions Unides de Ginebra (Suïssa) del 10 al 12 de desembre de 2003, i la segona a Tunis (Tunísia) del 16 al 18 de novembre de 2005.

De la primera fase, en van sortir:

- La Declaració de principis de Ginebra
- El Pla d'acció de Ginebra

Mentre que de la segona, en van sortir:

- El Compromís de Tunis
- L'Agenda de Tunis per a la societat de la informació

De la primera cimera, en destacarem, del document *Declaración de Principios. Construir la sociedad de la información: un desafío mundial para el nuevo milenio. Primera fase de la Cumbre Mundial sobre la Sociedad de la Información. Ginebra 10 al 12 de diciembre de 2003*, la secció B: *Una Sociedad de la Información para todos: principios fundamentales* (concretament els paràgrafs 52, 53, i 54 del capítol B8, "Diversidad e identidad culturales, diversidad lingüística y contenido local", en què es parla dels temes lingüístic i cultural). En reproduïm extractes:

52. La diversidad cultural es el patrimonio común de la humanidad. La Sociedad de la Información debe fundarse en el reconocimiento y respeto de la identidad cultural, la diversidad cultural y lingüística, las tradiciones y las religiones, además de promover un diálogo entre las culturas y las civilizaciones...

53. La creación, difusión y preservación de contenido en varios idiomas y formatos deben considerarse altamente prioritarias en la construcción de una Sociedad de la Información integradora... La creación de contenido local que se ajuste a las necesidades nacionales o regionales alentará el desarrollo económico y social y estimulará la participación de todas las partes interesadas, entre ellas, los habitantes de zonas rurales, distantes y marginadas.

54. La preservación del patrimonio cultural es un elemento crucial de la identidad del individuo y del conocimiento de sí mismo... La Sociedad de la Información debe aprovechar y preservar el patrimonio cultural para el futuro...

ITU

La Unió Internacional de Telecomunicacions (ITU, en anglès) és l'organització més important de les Nacions Unides pel que fa a les tecnologies de la informació i la comunicació. Té la seu a Ginebra.

Referències bibliogràfiques

Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, primera fase (2003, 10-12 de desembre). (a) *Declaración de Principios de Ginebra* (WSIS-03/GENEVA/DOC/0004). (b) *Plan de Acción de Ginebra* (WSIS-03/GENEVA/DOC/0005).

Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, segona fase (2005, 16-18 de novembre). (a) *Compromiso de Túnez* (WSIS-05/TUNIS/DOC/7). (b) *Agenda de Túnez para la Sociedad de la Información* [WSIS-05/TUNIS/DOC/6 (rev. 1)].

Tot i que no són elements d'una política, sinó només una declaració de principis, veiem clarament on es posiciona el Congrés pel que fa a aquest tema.

És en el pla d'acció acordat a Ginebra el 4 de maig de 2004, en què es concreten alguns d'aquests principis:

6. [...] se establecen algunos objetivos indicativos, que pueden servir de referencia mundial para mejorar la conectividad y el acceso a las TIC, a fin de promover los objetivos del Plan de Acción, y que deben alcanzarse antes de 2015. Estos objetivos pueden tenerse en cuenta cuando se fijan las metas nacionales, en función de las circunstancias de cada país:

[...]

i. fomentar el desarrollo de contenidos e implantar condiciones técnicas que faciliten la presencia y la utilización de todos los idiomas del mundo en Internet [...].

És un objectiu ambiciós tenint en compte, segons fonts de la Unesco, que el 2006 més del 90% de les 6.000 llengües del món no tenien presència a Internet i que el 20% d'aquestes llengües no tenen, a més, transcripcions escrites. Aquesta darrera xifra, segons explicava el president de l'Acadèmia Africana de les Llengües, Adama Samassékou, arriba al 80% entre les llengües del continent africà.

En el capítol C8, "Diversidad e identidad culturales, diversidad lingüística y contenido local", el pla d'acció detalla molt les activitats que cal fer. De fet són quinze, agrupades sota l'epígraf (el número 23, que les organitzacions desplegaran en la pràctica l'any següent) i el paràgraf introductori següent:

La diversidad cultural y lingüística, al mismo tiempo que promueve el respeto de la identidad cultural, las tradiciones y las religiones, es fundamental para el desarrollo de una Sociedad de la Información basada en el diálogo entre culturas y en la cooperación regional e internacional. Es un factor importante del desarrollo sostenible.

No hi ha espai per a reproduir el contingut de les quinze línies de treball, moltes de les quals no es refereixen d'una manera específica a les noves tecnologies. La *c*, per exemple, fa referència a la necessitat de "desarrollar y utilizar las TIC para la conservación del patrimonio natural y cultural, a fin de mantenerlo accesible como una parte viva de la cultura actual". Per tal com "estas actividades pueden fortalecer a las comunidades locales e indígenas", es parla a la *e* de donar suport a les administracions locals en la creació, traducció i adaptació de contingut local, l'establiment d'arxius digitals i els diversos mitjans digitals i tradicionals. A la *i* es parla d'afavorir "la capacidad local de creación y distribución de software en idiomas locales". L'epígraf *j* parla de donar suport als mitjans de comunicació locals i als projectes que combinin "el uso de medios de comunicación tradicionales y de nuevas tecnologías para facilitar el uso de idiomas locales...". El pla d'acció, a la *n*, parla d'avaluar "en el plano regional la contribución de las TIC al intercambio y la interacción culturales y [...] diseñar programas pertinentes".

El darrer epígraf és especialment dens pel que fa al tema que ens ocupa:

o. Los gobiernos, mediante asociaciones entre los sectores público y privado, deben promover tecnologías y programas de investigación y desarrollo en esferas como la traducción, la iconografía, los servicios asistidos por la voz, así como el desarrollo de los equipos necesarios y diversos tipos de modelos de software, entre otros, software protegido, de fuente abierta o software libre, tales como juegos de caracteres normalizados, códigos lingüísticos, diccionarios electrónicos, terminología y diccionarios ideológicos, motores de búsqueda plurilingües, herramientas de traducción automática, nombres de dominio internacionalizados, referencias de contenidos y programas informáticos generales y de aplicaciones.

Font: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/ONU_geneva_WSIS.jpg

4.3. La II Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació (Tunis, 2005)

La segona cimera se celebra a Tunis (Tunísia) el 2005. La *Tunis Agenda for the Information Society*, en el paràgraf 67, proposa al secretari general de les Nacions Unides la convocatòria d'un fòrum nou per a un diàleg a múltiples bandes sobre la política, que es dirà **Internet Governance Forum (IGF)**. Tot i que l'IGF no té un mandat exclusivament de contingut lingüístic (també els preocupa molt l'accessibilitat, per exemple), la gestió de la diversitat lingüística i la sensibilitat per al gran ventall de situacions en què es troben les llengües (moltes de les quals no tenen forma escrita), faran de l'IGF un punt clau en el desenvolupament de les polítiques.

L'Agenda reparteix responsabilitats pel que fa al seguiment dels treballs posteriors:

- La UIT ha de liderar la posada en funcionament de la infraestructura d'informació i comunicació (*WSIS Tunis Agenda*: línia d'acció C2).
- La UIT i la Unesco han de liderar l'accés a la informació i al coneixement (*WSIS Tunis Agenda*: línia d'acció C3).

Referència bibliogràfica

World Summit on the Information Society (2005). *Tunis Agenda for the Information Society*. Ref. WSIS-05/TU-NIS/DOC/6(Rev.1)-E. 18 November 2005.

- La Unesco ha de liderar les temàtiques de la diversitat i la identitat culturals, la diversitat lingüística i els continguts locals (*WSIS Tunis Agenda: línia d'acció C8*). És aquesta area la que ens interessa de manera prioritària.

4.4. L'Internet Governance Forum (IGF)

Fins ara s'han editat llibres amb les actes dels primers tres anys de l'IGF (Fòrum de la Governança d'Internet). El primer, *The First Two Years*, té un apartat que descriu els resultats del taller celebrat a Atenes durant el primer IGF, "Towards a Multilingual Global Internet: Avoiding the Risk of Fragmentation". Les diverses sessions del taller –organitzades conjuntament per la Unesco, l'ICANN i l'NTRA d'Egipte– van tenir els temes següents: "Perspectives from the five regions of the world", "Multilingual content", "Multilingual applications" i "Internationalised Domain Names".

Referència bibliogràfica

Avri Doria; Wolfgang Kleinwächter (editors) (2008). *Internet Governance Forum (IGF) - The First Two Years*. Edited in cooperation with the IGF Secretariat. A UNESCO Publication for the World Summit of the Information Society - Special issue co-produced with the ITU and UNDESA.

Reunions de l'IGF

El Fòrum de la Governança d'Internet ha anat fent reunions amb una periodicitat anual: Atenes, Grècia (2006); Rio de Janeiro, Brasil (2007); Hyderabad, Índia (2008); Sharm al-Sheikh, Egipte (2009); Víliaus, Lituània (14-17 de setembre de 2010), etc.

Un dels quatre grans temes de la reunió inaugural de l'IGF a Atenes va ser la **diversitat**; els autors fan una consideració sobre el tema lingüístic i subratllen els avantatges d'un Internet multilingüe:

While it was generally applauded that by now almost one billion people use the Internet, it was also pointed out that many of these people could not read or write in English, and they used languages that do not use the Latin alphabet. It was generally recognized that everybody should be able to use the Internet in their own language. A multilingual Internet would foster an inclusive, democratic, legitimate, respectful, and locally empowering Information Society. Many contributions emphasized that a key element of promoting multilingualism on the Internet was creating the availability of information in local languages. A number of different organizations submitted papers under this theme and discussed the benefits of a multilingual Internet to the local communities.

Avri Doria; Wolfgang Kleinwächter (editors) (2008). *Internet Governance Forum (IGF) - The First Two Years*. Edited in cooperation with the IGF Secretariat. A UNESCO Publication for the World Summit of the Information Society - Special issue co-produced with the ITU and UNDESA (pàg. 76).

Un dels participants va dir que la reunió era més sobre la divisòria lingüística que no pas sobre la divisòria digital.

La reunió de l'IGF celebrada a Rio de Janeiro el novembre de 2007 inclou, sota els auspicis de l'ICANN, la UIT i la Unesco, tres sessions de contingut multilingüe: un taller sobre "Towards International Standards for a Truly Multilingual Global Internet", un altre taller sobre "Interoperable multilingual directories and solutions provided by the semantic web" i una sessió de la Coalition Dynamique pour la Diversité Linguistique.

Feina per fer...

Reproduïm exactament el comentari sarcàstic que hi ha al peu del full d'informació de la primera d'aquestes tres sessions. No deixa d'il·lustrar algun dels problemes que s'han d'anar resolent amb el temps!

Additional Information

Il est trais regrettable que ce systaime n'accepte que l'alphabet anglais. Les caractaires franssais sont massacrets. C'est vraiment une parfaite applicassion des principes de diversitet culturelle du SMSI et de l'UNESCO.

It's most regrettable that this system only accepts the english alphabet. French characters are clobbered. It's really a perfect application of the WSIS and UNESCO principles of cultural diversity.

El lloc web de l'IGF de Rio de Janeiro ofereix enregistraments àudio de les diferents sessions.

El segon llibre cobreix el tercer fòrum, que com els anteriors toca molts temes més que el lingüístic. Se celebra a Hyderabad (Índia), el mes de desembre de 2008 sota el títol "Internet For All". Té un apartat sobre el taller "Realizing a Multilingual Internet" (fet en el marc de la secció "Reaching the Next Billion(s)"). El tema del taller (WS 4) és "Internationalized Domain Names". El llibre inclou a la mateixa pàgina un informe –i recomanacions– de la sessió "Dynamic Coalition for Linguistic Diversity". Aquesta "coalició" (a Rio de Janeiro s'havien presentat informes sobre quatre coalicions més) decideix posteriorment seguir les recomanacions relatives al ciberespai que consten al Bamako Action Plan de 2009. S'hi fan diverses referències a la **xarxa MAAYA** (Xarxa Mundial per a la Diversitat Lingüística, World Network for Linguistic Diversity). La xarxa MAAYA es va fundar en el context de la Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, en què la diversitat lingüística i cultural al ciberespai va ser una de les prioritats identificades, com ja hem vist. La MAAYA la va iniciar l'Acadèmia Africana de les Llengües (ACALAN), i porta la moderació del subtema "Diversitat lingüística" de la línia d'acció C8 del Pla d'acció del WSIS. Una de les iniciatives de la xarxa MAAYA ha estat impulsar la Coalició Dinàmica per a la Diversitat Lingüística del Fòrum de la Governança d'Internet.

Fins ara no s'havia creat cap dinàmica específica, al marge de les grans trobades, per a tractar el tema del multilingüisme i la diversitat lingüística. Bé, això no és exactament cert. Per exemple, cap al començament d'aquest material ens hem referit al col·loqui internacional sobre "Le plurilinguisme dans la société

Pàgines web

Podeu consultar més informació sobre la reunió de l'IGF a Rio de Janeiro al portal de la Unesco i a la pàgina web de l'ICANN.

Vídeo

Podeu veure la breu introducció de Malcolm Johnson, director de l'Oficina d'Estandardització de la UIT, a la inauguració del taller temàtic "Towards International Standards for a Truly Multilingual Global Internet".

Referència bibliogràfica

Don Maclean (editor) (2009). *Internet for All. The proceedings of the Third Internet Governance Forum, Hyderabad, India 3-6 December 2008*. Edited in cooperation with the IGF Secretariat.

de l'information" celebrat a París el març de 2001, organitzat per la Commission Nationale Française pour l'Unesco. Però a partir de les cimeres WSIS de 2003 i 2005, podem delimitar diverses iniciatives.

Així, es fa una *thematic meeting* sobre "Multilingualism for Cultural Diversity and Participation of All in Cyberspace", en el marc de les WSIS, a Bamako (Mali) els dies 6 i 7 de maig de 2005. El document de treball previ a la reunió és ric en referències útils.

4.5. Global Symposium on Promoting the Multilingual Internet (2006)

Per altra banda, les dues organitzacions de l'ONU (UIT i Unesco) van organitzar a Ginebra, els dies 9-11 de maig de 2006, un Simposi Global sobre la Promoció d'una Internet Multilingüe, en el marc de les reunions d'execució i seguiment de la cimera mundial (que acabarien el dia 19 del mateix mes).

El simposi mundial va tractar els assumptes subratllats en el paràgraf 53 de l'Agenda de Tunis de la WSIS, incloent-hi opcions amb vista als objectius següents:

- Avançar el procés per a la introducció de multilingüisme en un nombre d'àrees, incloent-hi noms de domini, adreces electròniques i cerques de paraules clau
- Implementar programes, també en cooperació amb altres organitzacions apropiades, que tinguin en compte la presència de noms de domini i continguts multilingües a Internet, i l'ús de diversos models de programari per tal de lluitar contra la divisòria lingüística i digital, i assegurar la participació de tothom en la nova societat emergent.
- Reforçar la cooperació entre els organismes pertinents per tal de desenvolupar normes tècniques i promoure'n el desplegament global.

Els temes tractats van ser, principalment, nou:

Pàgines web

Del simposi mundial de 2006 hi ha disponibles a Internet els fitxers de so de les intervencions. En conjunció amb el programa, ofereixen una visió molt detallada de l'estat de la qüestió.

- 1: Standards and technical solutions
- 2: Internationalized Domain Names operational experience showcase
- 3: Scripting operational experiences
- 4: Domain Name Registries Perspective
- 5: Development and promotion of local content over Internet
- 6: Advancing the Deployment of Internationalized Domain Names
- 7: Hardware and Software for Multilingual Internet
- 8 Measuring Linguistic Diversity on the Internet
- 9: Multilingualism in practice

A més a més, el simposi va repassar les solucions tècniques i les experiències actuals, va identificar els temes oberts i va parlar d'un full de ruta amb més passos per a promoure el multilingüisme a Internet.

De les conclusions del simposi del president del simposi, el tailandès Direk Charoenphol, n'extraiem la invitació següent a les institucions:

"Therefore, in line with the WSIS outputs, I would encourage UNESCO and ITU to take a lead role in promoting international cooperation for developing the multilingual internet and to encourage interested relevant organizations as well as individuals to actively join these initiatives and strengthen their cooperation in this regard."

4.6. Simposi Internacional sobre Multilingüisme i Ciberespai (Barcelona, 2009)

Al costat de les activitats que hem esmentat (a París, a Ginebra i diverses a Bamako), n'hi podem afegir una d'important a Barcelona.

En la documentació que van presentar en el Simposi Internacional sobre Multilingüisme i Ciberespai, "Poden permetre's les societats del coneixement no ser multilingües?", Linguamón i MAAYA van resumir tres actuacions pertinents:

- En primer lloc, en relació amb la línia d'acció C8 de la Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, dirigida per la Unesco. La feina implicada se centra especialment en el progrés fet en termes de la presència de llengües en el ciberespai. Com a part de la línia d'acció C8, s'han utilitzat uns formularis en línia per a recollir internacionalment unes informacions completes sobre la matèria en qüestió, especialment el 2008, l'Any Internacional de les Llengües. De més a més, la Unesco està fent un projecte destinat a crear i llançar una plataforma nova per a facilitar l'intercanvi d'informació.
- En segon lloc, les coalicions dinàmiques del Fòrum de la Governança d'Internet (IGF), que ha organitzat un cert nombre de grups de treball en una gamma d'assumptes referits a la governança d'Internet, incloent-hi la

Pàgines web

El simposi de Barcelona, organitzat per Linguamón, Casa de les Llengües, va aconseguir un impacte mediàtic ampli. Es pot consultar en el *Recull de premsa*.

El programa també es pot consultar.

Pàgina web

Hom pot accedir a la major part de les ponències presentades a Bamako el 2009, per mitjà de la pàgina web d'ACALAN.

Coalició Dinàmica per a la Diversitat Lingüística. Coordinada per MAAYA, aquesta coalició va organitzar la primera trobada a Hyderabad.

- Finalment, destaquen el Fòrum Internacional de Bamako sobre Multilingüisme celebrat del 19 al 21 de gener de 2009 per a parlar del desenvolupament equitatiu de les llengües locals, nacionals i internacionals. La diversitat lingüística en el ciberespai va ser un dels principals temes examinats. Concretament, a la tercera sessió, "Les enjeux de la promotion du multilinguisme dans le cyberspace".

Del simposi internacional de Barcelona de 2009 podem destacar els temes dels quatre tallers (i els noms dels *rapporteurs*), que resumeixen els continguts principals d'aquesta part dels materials:

- "Localització i noms de domini internacionals" (Viola Krebs)
- "Com mesurar la diversitat lingüística a Internet" (Jose Antonio Millán)
- "La traducció i les eines lingüístiques" (Viola Krebs)
- "Producció de contingut, alfabetització digital i oralitat" (Daniel Prado)

4.7. Recomanació sobre la promoció i l'ús del plurilingüisme i l'accés universal al ciberespai (2003)

La Unesco com a tal també ha actuat en altres camps. Abans ens hem referit a la Declaració Universal de la Unesco sobre la Diversitat Cultural de 2001. Al cap de poc, va adoptar una *Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace*. La resolució va ser aprovada a la divuitena sessió plenària, el 15 d'octubre de 2003.

Referència bibliogràfica

Unesco (2003, octubre). *Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace*, adopted by the General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization during its 32nd session. (També disponible en castellà: *Recomendación sobre la promoción y el uso del plurilingüismo y el acceso universal al Ciberespacio*.)

Aquesta recomanació de la Unesco s'estructura en quatre parts, de les quals ens interessa especialment la primera, que inclou els punts següents:

- Elaborar continguts i sistemes plurilingües.
- Facilitar l'accés a xarxes i serveis.
- Desenvolupar els continguts de domini públic.

- Reafirmar l'equilibri equitatiu entre els interessos dels titulars de drets i l'interès general.

La primera part conté cinc recomanacions (del total de 25). Primer la reproduïm en anglès i després, en dues traduccions automàtiques al català: la de l'esquerra, feta pel traductor de Google, i la de la dreta, feta pel traductor de la Generalitat de Catalunya. Això permetrà al lector de comparar la qualitat d'aquestes eines:

1. The public and private sectors and the civil society at local, national, regional and international levels should work to provide the necessary resources and take the necessary measures to alleviate language barriers and promote human interaction on the Internet by encouraging the creation and processing of, and access to, educational, cultural and scientific content in digital form, so as to ensure that all cultures can express themselves and have access to cyberspace in all languages, including indigenous ones.

1. Els sectors públic i privat i la societat civil a nivell local, nacional, regional i internacional, haurien de treballar per facilitar els recursos necessaris i adoptar les mesures necessàries per reduir els obstacles lingüístics i fomentar els intercanvis humans a Internet, promovent la creació i la transformació i el l'accés a continguts educatius, culturals i científiques en format digital, per tal de garantir que totes les cultures puguin expressar-se i accedir al ciberespai en totes les llengües, compreses les indígenes.

1. El públic i els sectors privats i la societat civil en nivells locals, nacionals, regionals i internacionals haurien de treballar per proporcionar els recursos necessaris i considerar que les mesures necessàries alleugen barreres de llengua i promouen interacció humana en la Internet fomentant la creació i processant de, i accés a contingut cultural i científic, educatiu, en forma l formulari digital, per tal que assegurar que totes les cultures es puguin expressar i tenir accés al ciberespai en totes les llengües, incloent-hi indígenes.

2. Member States and international organizations should encourage and support capacity-building for the production of local and indigenous content on the Internet.

2. Estats Membres i les organitzacions internacionals haurien de fomentar i donar suport a la creació de capacitat per a la producció de continguts locals i indígenes a Internet.

2. Els estats membre i les organitzacions internacionals haurien de fomentar i donar l sostenir suport a edifici de capacitat per a la producció de contingut local i indígena en la Internet.

3. Member States should formulate appropriate national policies on the crucial issue of language survival in cyberspace, designed to promote the teaching of languages, including mother tongues, in cyberspace. International support and assistance to developing countries should be strengthened and extended to facilitate the development of freely accessible materials on language education in electronic form and to the enhancement of human capital skills in this area.

3. Els Estats membres han de formular polítiques nacionals apropiades sobre la qüestió crucial de la supervivència de les llengües al ciberespai, destinades a promoure l'ensenyament de les llengües, incloses les llengües maternes, en el ciberespai. El suport internacional i assistència als països en desenvolupament han enfortir i ampliar-se per facilitar el desenvolupament de materials d'accés gratuït a l'ensenyament d'idiomes en format electrònic i per millorar les aptituds del capital humà en aquest àmbit.

3. Els estats membre haurien de formular polítiques l pòlisses nacionals apropiades sobre l'assumpte l exemplar crucial de supervivència de llengua en el ciberespai, dissenyat per promoure l'ensenyament de llengües, incloent-hi llengües maternes, en el ciberespai. S'haurien de reforçar suport internacional i ajuda a països en procés de desenvolupament i estendre's per facilitar el desenvolupament de materials lliurement accessibles sobre educació de llengua en forma l formulari electrònica i al realçament de capitals habilitats l tècniques humanes en aquesta àrea.

4. Member States, international organizations and information and communication technology industries should encourage collaborative participatory research and development on, and local adaptation of, operating systems, search engines and web browsers with extensive multilingual capabilities, online dictionaries and terminologies. They should support international cooperative efforts with regard to automated translation services accessible to all, as well as intelligent linguistic systems such as those performing multilingual information retrieval, summarizing/abstracting and speech understanding, while fully respecting the right of translation of authors.

<p>4. Estats membres, organitzacions internacionals i informació en les indústries tecnològiques haurien de fomentar iniciatives conjuntes de recerca i desenvolupament i d'adaptació local de sistemes operatius, cercadors i navegadors web amb potents presentacions plurilingües i diccionaris en línia i terminologies. I donar suport als esforços internacionals de cooperació en matèria de serveis de traducció automàtica a l'abast de tothom, així com sistemes lingüístics intel·ligents, com els que recuperen la informació en diversos idiomes, o síntesi i reconeixen la paraula, en el ple respecte del dret de traducció dels autors.</p>	<p>4. Els estats membre, les organitzacions internacionals i les indústries de tecnologia d'informació i comunicació haurien de fomentar investigació i recerca participativa col·laboradora i desenvolupament en, i local adaptació de, sistemes operatius, motors de cerca i navegadors web amb capacitats multilingües extenses, diccionaris en línia i terminologies. Haurien de donar suport a esforços cooperatius internacionals pel que fa a serveis de traducció automatitzats accessibles a tot, així com sistemes lingüístics intel·ligents com aquelles extraccions de la informació multilingües que actuen, resumint-se/resumint i entenent el discurs i parla, mentre plenament respecta el dret i dreta de traducció d'autors.</p>
<p>5. UNESCO, in cooperation with other international organizations, should establish a collaborative online observatory on existing policies, regulations, technical recommendations, and best practices relating to multilingualism and multilingual resources and applications, including innovations in language computerization.</p>	
<p>5. La UNESCO, en cooperació amb altres organitzacions internacionals, hauria de crear un observatori de col·laboració en línia sobre les polítiques, reglaments, recomanacions tècniques i bones pràctiques en matèria de plurilingüisme i de recursos i aplicacions plurilingües, compreses les innovacions informàtica de les llengües.</p>	<p>5. UNESCO, en la cooperació amb unes altres organitzacions internacionals, hauria d'establir un observatori en línia col·laborador sobre polítiques i pòlisses existents, regulacions, recomanacions tècniques, i millors pràctiques sobre recursos de multilingüisme i multilingües i aplicacions, incloent-hi innovacions en la informatització de llengua.</p>

La Conferència General recomana als estats membres que adoptin totes les mesures –legislatives o d'una altra índole– que calguin per a fer efectiu el contingut de la recomanació; que posin la recomanació en coneixement dels responsables de les polítiques, les estratègies i les infraestructures de les TIC, inclosa l'ús del plurilingüisme a Internet, i que la informin de les mesures que hagin pres per a aplicar la recomanació.

4.8. Carta sobre la preservació del patrimoni digital (2003)

Finalment, en aquest apartat sobre les declaracions i les recomanacions emanades de la Unesco, hi ha la **Carta sobre la preservació del patrimoni digital**. Conté una petita referència a les llengües al final de l'article 9 ("Preservar el patrimoni cultural"):

"Por definición, el patrimonio digital no está sujeto a límites temporales, geográficos, culturales o de formato.

Aunque sea específico de una cultura, cualquier persona del mundo es un usuario en potencia. Las minorías pueden dirigirse a las mayorías y los individuos a un público de dimensión mundial.

Hay que preservar y poner a disposición de cualquier persona el patrimonio digital de todas las regiones, naciones y comunidades a fin de propiciar, con el tiempo, una representación de todos los pueblos, naciones, culturas e idiomas."

Per cert, en el mateix informe anual en què hi ha el text de la carta, hi ha el pressupost de la Unesco per a 2004-2005, dedicat a (V.1.3) "Fomentar la expresió de la diversidad cultural y lingüística mediante la comunicación y la información". Es tracta de 3.641.200 dòlars.

Referència bibliogràfica

Unesco (2003, octubre). *Carta sobre la preservació del patrimoni digital*. Resolució aprovada, previo informe de la Comisión V, en la 18ª sesión plenaria de la Conferencia General de la Unesco.

4.9. Llibre *Hacia las Sociedades del Conocimiento* (2005)

Entre els estudis més importants de la Unesco podem destacar el seu monumental treball *Hacia las Sociedades del Conocimiento*, que hem citat breument al començament d'aquest material.

4.10. Any Internacional dels Idiomes (2008)

La Unesco ha aprofitat esdeveniments convenients, com ara el fet que declarés el 2008 com a Any Internacional dels Idiomes, per a promoure la diversitat lingüística i el multilingüisme.

La contribució de la Federació Russa –per exemple– a l'Any Internacional dels Idiomes va ser l'organització d'un congrés internacional justament sobre la diversitat lingüística i cultural al ciberespai, a la ciutat de Jakutsk (República de Iacútia) els dies 2, 3 i 4 de juliol de 2008. La seva declaració final, "The Lena Resolution", és disponible a Internet en rus i en anglès.

4.11. Informe *¿Cómo garantizar la presencia de una lengua en el ciberespacio?* (2007)

Tornant a l'àmbit més estratègic, de la Unesco podem subratllar, en el marc del PIPT (Programa Informació per a Tothom), la publicació d'un informe en què el recercador del Laboratori Llenguatge, Llengües i Cultures de l'Àfrica Negra (LLACAN) Marcel Diki-Kidiri es pregunta *¿Cómo garantizar la presencia de una lengua en el ciberespacio?*. Es tracta d'un dels treballs de l'Estudi sobre el multilingüisme al ciberespai portat a terme per la Unió Llatina, DTIL, a instàncies de la Unesco. L'autor pretén que tingui una utilitat i, a la pàgina 7, afirma el següent:

Referència bibliogràfica

Unesco (2005). *Towards Knowledge Societies. Unesco World Report* (pàg. 21). París: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (També disponible en castellà: *Hacia las sociedades del conocimiento*.)

Pàgina web

Al lloc web de la Unesco hi ha una llista de projectes emmarcats en l'Any Internacional dels Idiomes, en el camp del ciberespai. El primer és justament una activitat feta per la Generalitat de Catalunya!

WikiProverbs

Entre els projectes assumits en el marc de l'Any Internacional dels Idiomes hi ha el WikiProverbs, que ofereix proverbis en quinze llengües, entre les quals hi ha el castellà (que en té 626).

Referència bibliogràfica

Marcel Diki-Kidiri (2007). *Comment assurer la présence d'une langue dans le cyberspace ?*. París: Unesco. (També disponible en castellà: *¿Cómo garantizar la presencia de una lengua en el ciberespacio?*)

"Toda lengua que tenga una regular cantidad de recursos y que esté pobremente representada en el ciberespacio puede encontrar respuestas en este estudio. Aquí describiremos el camino más largo, el de una lengua que no tiene ni siquiera una representación escrita; sin embargo, otras lenguas más favorecidas encontrarán las etapas que les conciernen en este mismo recorrido."

Diki-Kidiri distingeix entre quatre processos, que en alguns casos ja s'hauran portat a terme o no, i que en altres casos poden ser –si més no, en part– simultanis o coincidents. Aquests processos són l'elaboració de recursos lingüístics, l'elaboració de recursos informàtics, l'elaboració dels continguts culturals i el desenvolupament de la comunitat d'usuaris.

Finalment, doncs, un procés pot resultar infructuós o frustrat si abans no se supera l'analfabetisme digital. Per desgràcia, en molts països en vies de desenvolupament no es podrà aspirar a aquest estadi mentre hi hagi alts nivells d'analfabetisme a seques. Segons explica Castells, la **divisió digital** (en anglès, *digital divide*, i també traduït per *bretxa digital*) és un tema que relativitza tot el contingut d'aquest treball: els grans avenços de la tecnologia de la comunicació –el telègraf, el telèfon, el tèlex, el telefax (o simplement fax), Internet...– sempre han arribat molt més tard als països subdesenvolupats. És una tautologia, de fet: un estat subdesenvolupat comporta justament, entre altres coses, aquesta mena de retard, i d'aquí l'aspiració prou eloqüent de la Unesco de promoure la superació de totes les divisióries entre els països rics i els pobres.

També hi ha qui afirma que, en termes generals, és l'exclusió social la que provoca exclusió digital, i no a l'inrevés, com per exemple Cunliffe. El mateix autor, per cert, s'interessa especialment pel cas de les llengües anomenades *minoritàries* o *minoritzades*, i aporta dades estadístiques sobre la presència de diverses llengües de demografia mitjana o minoritària a la xarxa, provinents de diferents fonts, entre les quals n'hi ha alguna de catalana.

Per a ampliar la informació

Qui vulgui obtenir més informació sobre la **divisió digital** pot consultar l'estudi monogràfic següent:

"Contextualitzant la bretxa digital en l'Educació Superior" (2010). *RUSC. Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento* (vol. 7, núm. 1).

Referència bibliogràfica

M. Castells (2000, octubre). "Internet y la sociedad red". Lliçó inaugural del programa de doctorat sobre la societat de la informació i el coneixement, Universitat Oberta de Catalunya (UOC), Barcelona.

Referència bibliogràfica

Daniel Cunliffe (2007). "Minority Languages and the Internet: New Threats, New Opportunities". A: M. Cormack; Niamh Hourigan (editors). *Minority language media: concepts, critiques and case studies* (pàg. 133-150). Clevedon: Multilingual Matters.

5. Nivell macro: Unió Europea

La Unió Europea està compromesa amb el multilingüisme a molts nivells, començant pel fet que es tracta de l'organització supraestatal amb més llengües oficials i de treball del món. Abans hem vist una reproducció del portal del Parlament Europeu, per exemple, que fa palès aquest compromís. Veurem com afronten la diversitat lingüística les institucions de la Unió Europea des del punt de vista de les tecnologies de la informació i la comunicació.

5.1. La política de la Comissió

Pel que fa a la posició política, un moment important és la publicació de la comunicació de la Comissió Europea "Una nova estratègia marc per al multilingüisme". D'aquest informe n'hem extret l'apartat dedicat justament al multilingüisme en la societat de la informació:

III.3 El multilingüisme en la sociedad de la información

En la sociedad de la información europea, la diversidad lingüística es una realidad de la vida cotidiana. La televisión por Internet, la música en línea y las películas en teléfonos móviles constituyen una realidad para las empresas y los ciudadanos europeos, y evidencian la importancia de la capacidad de recibir y utilizar información en varias lenguas.

La Comisión está fomentando el multilingüismo en el marco de la iniciativa i2010 para promover el crecimiento y el empleo en las industrias de la sociedad de la información y los medios de comunicación. La primera tarea es crear un 'espacio único europeo de la información, que ofrezca contenidos ricos y diversificados y servicios digitales'. Varios programas de la Unión Europea apoyan la creación y circulación de contenidos y conocimientos europeos multilingües.

Una sociedad de la información multilingüe exige el despliegue de recursos lingüísticos normalizados e interoperativos (diccionarios, terminología, corpus de textos, etc.) y aplicaciones para todas las lenguas de la Unión, incluidas las menos utilizadas. Los programas de la Comisión Europea han fomentado el esfuerzo de coordinación y normalización en este ámbito apoyando redes y plataformas profesionales. La Comisión ha establecido un foro de ciencia y tecnología sobre multilingüismo en el que participan expertos de la industria, del mundo académico y de organismos de planificación de políticas.

En referir-se a "varios programas de la Unión Europea" la Comissió pensa concretament en els següents: eContent, eContentPlus, Media i e-Learning.

En l'apartat següent (III.4 "Profesiones e industrias relacionadas con las lenguas") hi ha referències concretes, entre aquestes indústries, a les de les tecnologies del llenguatge (processament de la parla i reconeixement i síntesi de la veu). En el següent (III.5 "Servicios de traducción"), la Comissió esmenta les tecnologies relacionades amb la traducció, especialment les memòries de traducció i la traducció automatitzada, el processament de la parla, la gestió de documents multilingües i la localització de continguts web.

Referència bibliogràfica

Comisión de las Comunidades Europeas (2005). *Una nueva estrategia marco para el multilingüismo*. Comunicación de la Comisión al Consejo, al Parlamento Europeo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones. Brusel·les.

En la mateixa comunicació, la Comissió diu que l'aparició de tecnologies de gestió del contingut de la xarxa oferirà també possibilitats noves de publicació multilingüe a Internet, i es compromet a continuar desenvolupant eines multilingües "rendibles" per a conferències i comunicacions.

5.2. Programa MLIS (Multilingual Information Society)

Com hem dit, la Unió promou el multilingüisme per mitjà dels seus programes, que mitjançant un suport econòmic sovint molt important, fan possible la col·laboració entre organismes de diferents estats. Un d'aquests programes, vigent entre 1996 i 1999, va ser el MLIS (Multilingual Information Society). L'objectiu del programa era estimular l'ús de les eines multilingües de la manera següent:

- Donant a conèixer i estimulants la prestació de serveis multilingües a la Comunitat, utilitzant les tecnologies, les normes i els recursos lingüístics.
- Creant condicions favorables per al desenvolupament de les indústries de la llengua.
- Reduint el cost de la transferència d'informació entre llengües, en particular per a les PIME.
- Contribuint a la promoció de la diversitat lingüística de la Comunitat.

5.3. Programa eContent

Després del programa MLIS es va posar en marxa el programa eContent, que va cobrir el període 2001-2004. Era un programa orientat al mercat, per a promoure la diversitat lingüística i cultural a les xarxes mundials (a més de donar suport a la producció, l'ús i la distribució de continguts digitals europeus).

A continuació, el programa eContentPlus (2005-2008) va tenir com a objectiu fer que els continguts digitals europeus fossin més accessibles, utilitzables i explotables.

5.4. Programa ICT PSP

A partir de 2009, aquestes mesures continuen sota l'empara del Programa de suport a la política en matèria de TIC (*Information and Communication Technologies Policy Support Programme*, ICT PSP), un de tres programes específics adoptats per la Decisió 1639/2006/EC del Parlament Europeu i del Consell de 24 d'octubre de 2006, per la qual s'establí un programa marc per a la competitivitat i la innovació (2007-2013) ("CIP"), OJ L310, 9.11.2006 (pàg. 15).

El lloc web del programa ICT PSP és només en anglès, en francès i en alemany.

L'any 2009 (la tercera convocatòria) l'èmfasi s'havia posat en la **traducció automàtica i assistida per ordinador**. A Internet hi ha una presentació de Roberto Cencioni del tema 5, *Multilingual Web*, amb el lema "Europe's language is Translation". Aquest tema 5 s'estructurava així:

- 5.1 Machine translation for the multilingual Web (projects)
- 5.3 Multilingual Web content Management (projects)
- 5.2 Standards & best practices (xarxes)

En aquesta presentació, per cert, s'afirma que el 50% del contingut d'Internet era en anglès l'any 2000, i que aquesta proporció continuava baixant, el 35% el 2005 i el 30% a les acaballes de 2008.

En la convocatòria de propostes per a 2010 (la quarta), *Multilingual Web* va ser el darrer dels sis temes, tal com s'explica en una presentació d'Aleksandra Wesolowska. El tema s'estructurava així:

- 6.1: Open linguistic infrastructure
- 6.2: Multilingual online services

5.5. Suport a la recerca

Una altra línia de suport de la Unió Europea consisteix a cofinançar projectes de recerca, com ara META-NET (A Network of Excellence forging the Multilingual Europe Technology Alliance), que ha rebut el suport del setè programa marc.

Presència catalana

Entre els socis del projecte META-NET n'hi ha un de català, **Barcelona Media - Centre d'Innovació** (constituït com a Fundació Barcelona Media Universitat Pompeu Fabra), un centre participat per diferents administracions, universitats i empreses.

Pàgina web

Es poden buscar projectes europeus d'R+D sobre multilingüisme al lloc web Cordis, de la Unió Europea.

Adreça web

META-NET té dos llocs web:
<http://t4me.dfki.de/>
<http://www.meta-net.eu>
 És, a més, present a Facebook.

5.6. Serveis terminològics de les institucions

També cal esmentar, encara que sigui breument, les eines que té la Unió Europea per a gestionar la terminologia multilingüe que necessita per tal de generar la documentació en totes les llengües oficials i de treball. Fins fa poc cada institució tenia el seu sistema d'emmagatzematge dels termes terminològics. Així, per exemple, l'**Eurodicautom** era la base de dades multilingüe de la Comissió Europea, posada en marxa l'any 1973. Originàriament estava concebuda per a satisfer les necessitats dels traductors de la Comissió Europea, però havia esdevingut una eina de consulta molt útil per a traductors, lingüistes, intèrprets, terminòlegs i altres professionals interessats en la llengua de tot Europa. Una prova d'aquesta utilitat són les més de 120.000 consultes diàries que rebia de mitjana l'any 2002.

El 1999, a fi de millorar la cooperació interinstitucional aprofitant les noves tecnologies, les institucions de la UE van decidir desenvolupar una base de dades totalment nova, fusionant el contingut de totes les seves bases de dades terminològiques. Es va crear la **Inter-Active Terminology for Europe (IATE)**, la base de dades interinstitucional de terminologia de la Unió Europea. El 2004 la IATE va començar a funcionar per a ús intern de les institucions de la UE i el juny de 2007 es va obrir al públic.

Hi ha opuscles sobre IATE en cadascuna de les 23 llengües oficials i de treball de les institucions de la Unió Europea.

La IATE recull tota la informació inclosa anteriorment en les antigues bases de dades terminològiques de les institucions europees, principalment l'Eurodicautom (Comissió), l'EUTERPE (Parlament) i la TIS (Consell). La IATE conté 8,4 milions de termes, incloses aproximadament 540.000 abreviatures i 130.000 frases, i cobreix les 23 llengües oficials de la UE.

Referència bibliogràfica

La informació prové de l'enllaç següent:

"Eurodicautom, base de dades multilingüe de la Comissió Europea" (2002). *Llengua i Ús* (núm. 23).

Resum

En aquest mòdul hem estudiat diferents exemples de com diversos organismes enfoquen les seves polítiques respecte del multilingüisme i/o la diversitat lingüística en el camp de les TIC i d'Internet.

Ho hem fet mirant un exemple de nivell micro, el Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya; dos exemples de nivell meso, l'organisme responsable de la política lingüística del País de Gal·les, Bwrdd y Iaith Gymraeg, i també la Generalitat de Catalunya. Finalment, a nivell macro, hem mirat l'ONU i els seus organismes (la Unesco i la UIT), i la Unió Europea.

Hem vist com les organitzacions poden regular els seus propis usos lingüístics, però que les seves competències no les deixen regular els usos dels seus membres. Per això, han de fer recomanacions i crides a la participació.